

CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU

2043, mun.Chișinău, str.Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail:

cac@justice.md

Tel. (022) 409-209; Fax: (022)

635-355

No 4-35/3-2419 din 10.11.22

CHISINAU
COURT OF APPEAL

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail:

cac@justice.md

Tel. (022) 409-209; Fax: (022)

635-355

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Mun. Chișinău, Strada Alexandru Lăpușneanu 28

Curtea de Apel Chișinău vă expediază sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate depusă de Dumitru Raileanu, în cauza – Raileanu Dumitru vs Consiliul Superior al Procurorilor privind controlul legalității actelor administrative ale Consiliului Superior al Procurorilor, dosarul nr. 3-133/22.

Obiectul Sesizării: **art. 55 alin. (1) din Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art. 75 alin. (2) și (3), art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003**

Anexă:

- Cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate
- Încheierea Curții de Apel Chișinău
- Acțiunea

Judecătorul
Curții de Apel Chișinău

Palanciuc Ecaterina

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

**str.Alexandru Lăpușneanu, 28
mun.Chișinău, MD-2004,
Republica Moldova**

**SESIZARE
privind excepția de constituționalitate
(prezentată în conformitate cu art.135 alin.(1) lit.a), g) din Constituție)**

I. AUTORUL SESIZĂRII:

1. Nume: Raileanu
2. Prenume: Dumitru
3. Funcția: procuror în Procuratura pentru Combaterea Criminalității
Organizate și Cauze Speciale
6. Nume reprezentant: Paladii
7. Prenume reprezentant: Adrian
8. Funcția: avocat

II. OBIECTUL SESIZĂRII

11. Prezenta sesizare are drept obiect de exercitare a controlului constituționalității prevederilor art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, care nu are o suficientă claritate și previzibilitate, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă măsura suspendării din funcție, lipsa cadrului legal coerent, previzibil și pertinent.

Aceste reglementări cuprind un viciu de redactare, întrucât nu prevăd termenul până la care operează sau încetează măsura suspendării din funcție în situația pornirii urmăririi penale împotriva angajatului-procuror.

Prevederile legale evocate contravin art.21 din Constituția Republicii Moldova, care prevede că orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Măsura suspendării din funcție a procurorului reprezintă o sancțiune accesorie sancțiunii principale, care se stabilește prin hotărâre de condamnare definitivă și nu poate fi anterioară acesteia din urmă. Despăgubirile care se acordă sunt identice cu cele care se datorează în cazul erorii judiciare și nu compensează suferința reală, materială și morală a angajatului în situația în care se constată lipsa răspunderii penale.

Mai mult ca atât, sunt aduse ingerințe dreptului la muncă și la un trai decent, atâta timp cât salariatul-procuror nu poate desfășura o altă muncă la un alt angajator sau chiar la cel care i-a suspendat contractul de muncă, dar pe un post cu care nu este incompatibil.

Potrivit prevederilor **art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură**, *Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor.*

Prevederile legale actuale nu fac o claritate de procedură, or, omisiunea de reglementare a situațiilor de aplicabilitate, a duratei maxime a măsurii date-suspendarea din funcție, vine în contradicție cu principiile constituționale, limitând drepturile și libertățile cetățeanului și ale participanților la procesul penal, lăsând concomitent autorităților un spațiu de manevră în ceea ce privește aplicarea arbitrară a legii. Concomitent, faza procesului penal în cadrul căreia poate fi aplicată instituția suspendării din funcție a procurorului, nu asigură garantarea respectării prevederilor constituționale ce țin de dreptul la muncă, corelat cu prezumția de nevinovăție, ceea ce la fel constituie o critică de neconstituționalitate.

Conform art.75 alin.(2) și (3) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003:

(2) *Suspendarea contractului individual de muncă presupune suspendarea prestării muncii de către salariat și a plății drepturilor salariale (salariu, sporuri, alte plăți) de către angajator.*

(3) *Pe toată durata suspendării contractului individual de muncă, drepturile și obligațiile părților, în afară de cele prevăzute la alin.(2), continuă să existe dacă prin actele normative în vigoare, prin convențiile colective, prin contractul colectiv și prin cel individual de muncă nu se prevede altfel.*

Conform art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003:

(2) *Contractul individual de muncă poate fi suspendat din inițiativa angajatorului:*

c) în alte cazuri prevăzute de legislație.

Lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, crează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clare și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, organul de urmărire penală, angajatorul sau instanța de judecată poate aplica această măsură – suspendarea din funcție, fiind în contradicție cu prevederile art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

De asemenea, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, este de menționat că există categorii sociale, așa cum sunt parlamentarii, marii demnitari ori funcționarii publici, care beneficiază de stabilitate în exercițiul funcției până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, respectiv până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată.

12. Cu referire la aspectele tehnice ale suspendării din funcție:

Instituția suspendării din funcție a angajatului-procuror, în cazul existenței unei urmăririi urmăririi penale, în legislația Republicii Moldova este reglementată de următoarele acte normative cu caracter legislativ:

- **Codul Muncii nr.154-XV din 28.03.2003;**
- **Codul de procedură penală nr.122 din 14.03.2003;**
- **Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură;**

Făcând o analiză a prevederilor legilor menționate, în corelare cu faza procesului penal, se relevă următoarele caracteristici ale aplicării instituției suspendării din funcție:

	Etapa pornirii urmăririi penale	Etapa recunoașterii în calitate de bănuț/ învinuit	Etapa expedierii cauzei penale în instanța de judecată
Codul Muncii Articolul 76. Suspendarea contractului individual de muncă în circumstanțe ce nu depind de voința părților Contractul individual de muncă se suspendă în circumstanțe ce nu depind de voința părților în caz de: [...] g) trimitere în instanța de judecată a dosarului penal privind comiterea de către salariat a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești; [...] n) în alte cazuri prevăzute de legislația în vigoare.	- NU e posibil	- NU e posibil	+ Posibil
Codul de procedură penală Articolul 200. Suspendarea provizorie din funcție (1) Suspendarea provizorie din funcție constă în interdicerea provizorie motivată învinutului, inculpatului de a exercita atribuțiile de serviciu sau de a realiza activități cu care acesta se ocupă sau le efectuează în interesul serviciului public.	- NU e posibil	+ Posibil	+ Posibil
Legea cu privire la procuratură Articolul 55. Suspendarea din funcție (1) Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor.	+ Posibil	+ Posibil	+ Posibil

Astfel, este de menționat că potrivit art. 76 lit. g) din Codul muncii, contractul individual de muncă se suspendă în circumstanțe ce nu depind de voința părților în caz de trimitere în instanța de judecată a dosarului penal privind comiterea de către salariat a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

În același timp, se observă că raporturile de serviciu ale angajaților-procurori se suspendă de către autoritatea publică în temeiul art.55 din Legea cu privire la Procuratură, doar în situația a pornirii urmăririi penale.

Prevederile art.76 lit.g) din Codul muncii sunt instituite pentru protejarea interesului public, prin înlăturarea persoanei dintr-o anumită funcție, fiind acuzată de comiterea unei infracțiuni legată de funcția respectivă, astfel împiedicând alte asemenea fapte sau consecințele unor asemenea fapte.

Respectiv, fiind adecvată, necesară și corespunzătoare scopului urmărit, norma art.76 lit.g) din Codul muncii, supusă controlului constituționalității, nu constituie o încălcare a dreptului la muncă, prevăzut de articolul 43 din Constituție combinat cu articolul 54.

Spre deosebire de art.76 lit.g) din Codul muncii, la aplicarea art.53 lit.c) din Legea nr.158 din 4 iulie 2008 aprecierea temeiului de suspendare a raporturilor de muncă rămâne la discreția autorității publice, aceasta nefiind obligată în vreun fel să țină cont de legătura intrinsecă a presupusei infracțiuni comise cu funcția pe care o exercită funcționarul public.

În acest sens, este de menționat că simplul fapt că în privința persoanei a fost pornită o urmărire penală sau a fost recunoscută în calitate de bănuit/învinuit pentru săvârșirea unei infracțiuni, nu poate constitui drept temei pentru suspendarea raporturilor de serviciu.

Se observă că prin efectul dispozițiilor legii contestate, se produce un dezechilibru în defavoarea angajatului-procuror, în sensul că acestuia i se pot suspenda raporturile de muncă în cazul intentării oricărei cauze penale.

De asemenea, se observă că, în maniera în care este reglementată suspendarea raporturilor de serviciu în Legea cu privire la Procuratură, măsura nu oferă garanții suficiente care să excludă acțiunile arbitrare sau abuzive ale autorității publice, fiind susceptibilă a fi calificată drept subiectivă, mai ales în contextul raporturilor de muncă, care presupun o subordonare a salariatului-procuror față de Procurorul General. Or, lipsa de claritate a prevederilor legale și a unor garanții jurisdicționale suficiente împotriva arbitrarului poate fi calificată ca o încălcare a art. 43 din Constituție combinat cu art. 54.

Dispozițiile de lege criticate, sub aspectele comparative menționate, instituie o discriminare, fără a avea un scop legitim, de vreme ce pentru toate categoriile de angajați, scopul suspendării de drept din funcție este protejarea prestigiului profesiei ori a funcției exercitate. Or, apare ca nejustificată opțiunea legiutorului de a oferi un

standard inferior de protecție angajaților-procurori față de alte categorii de angajați, cu atât mai mult cu cât se impune respectarea principiului egalității tuturor în fața Legii.

Astfel, având în vedere dispozițiile Codului muncii, ale practicii anterioare a Curții Constituționale, este important ca și în cazul angajaților-procurori, standardul de protecție, sub aspectul momentului de la care se ia măsura suspendării din funcție, trebuie să fie același, așa încât, în lumina dispozițiilor de procedură penală, și angajații-procurori se impune a fi suspendați din funcție la trimiterea în judecată, iar nu la pornirea unei urmăririi penale sau atribuirea unei calități procesuale.

Deci, dispozițiile art.55 din Legea cu privire la procuratură, care oferă dreptul Procurorului General, cu acordul Consiliului Superior al Procurorilor de a suspenda raporturile de serviciu până la remiterea cauzei în instanța de judecată și în lipsa unei legături intrinseci a presupusei fapte penale comise cu funcția deținută, transgresează principiul proporționalității, măsura fiind excesivă în raport cu obiectivul ce trebuie atins, și prin aceasta fiind contrar articolului 43 combinat cu articolul 54 din Constituție.

13. Cu referire la restrângerea dreptului la muncă și limitarea dreptului la un trai decent:

Angajatul-procuror, pe perioada aflării în situația suspendării din funcție, este îngrădit în dreptul de a-și asigura existența sa, cât și a membrilor familiei sale, fiind constrâns la respectarea interdicțiilor impuse prin Legea cu privire la procuratură și statutul de procuror.

Astfel, este încălcat dreptul la muncă, atâta timp cât salariatul nu poate desfășura o altă muncă la un alt angajator sau chiar la cel care i-a suspendat contractul de muncă, dar pe un post cu care nu este incompatibil.

Este relevant că pe perioada suspendării din funcție a angajatului-procuror, acestuia nu-I sunt achitate careva plăți salariale, chiar și într-un quantum mai mic, care să asigure un minim de existență, în situația în care îi sunt impuse respectarea obligațiilor de neangajare în alte instituții/organizații.

În condițiile actuale, salariatul-procuror este împiedicat să se încadreze în perioada suspendării contractului de muncă la altă unitate sau în altă funcție, chiar în cadrul aceleiași instituții. Acestuia nu-I este asigurat nici măcar salariul minim, care reprezintă un factor de protecție socială, în calitate de drept fundamental al cetățeanului.

În situația în care se stabilește lipsa temeiurilor pentru care a fost suspendat angajatul-procuror, acestuia îi sunt retrase acuzațiile sau este achitat de instanța de judecată, simpla restabilire în drepturi și restituirea salariului ratat nu poate fi o satisfacție echitabilă, în condițiile în care o lungă perioadă de timp a fost pus în situația "supraviețuirii" fără a beneficia de garanțiile sociale prevăzute la angajare.

III. CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI EXAMINAT DE CĂTRE INSTANȚA DE JUDECATĂ

14. De fapt, pe rolul Curții de Apel Chișinău, se află dosarul inițiat la cererea lui Raileanu Dumitru, privind anularea în tot a Hotărârii Consiliului Superior al Procurorilor numărul 1-51/2022 din 04 martie 2022, prin care s-a dispus admiterea demersului Procurorului General interimar și eliberarea acordului în vederea suspendării din funcția de procuror în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale a lui Raileanu Dumitru, ca fiind ilegală.

Actele și acțiunile contestate au fost executate în legătură cu efectuarea urmăririi penale în cauza penală nr.2021960107, în care Raileanu Dumitru avea începând cu data de 18 octombrie 2021 calitatea de bănuț, iar ulterior, începând cu data de 29 decembrie 2021, calitatea de învinuit.

Contestatarul consideră că actul administrativ menționat *supra* este neîntemeiat și ilegal, pasibil a fi anulat, deoarece nu respectă principiile procedurii administrative prevăzute de art.28-35 din Codul administrativ. Mai mult, prin acesta se aduce atingere principiului independenței procurorului, prevăzut de art.3 alin.(5) din Legea nr.3 din 25.02.2016 „Cu privire la procuratură”.

Nu în ultimul rând, este de menționat că pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani se află cererea de chemare în judecată adresată de subsemnatul privind anularea ordinului Procurorului General interimar nr.413-p din 10 martie 2022 „Cu privire la suspendarea din funcție”, prin care s-a dispus suspendarea dlui Raileanu Dumitru, procuror în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, de la 10.03.2022, până la adoptarea unei hotărâri pe caz, ca fiind ilegal.

IV. EXPUNEREA PRETINSEI SAU PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

15. În opinia autorului sesizării, art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură:

"Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor",

art.75 alin.(2) și (3) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003,

"(2) Suspendarea contractului individual de muncă presupune suspendarea prestării muncii de către salariat și a plății drepturilor salariale (salariu, sporuri, alte plăți) de către angajator.

(3) Pe toată durata suspendării contractului individual de muncă, drepturile și obligațiile părților, în afară de cele prevăzute la alin.(2), continuă să existe dacă prin actele normative în vigoare, prin convențiile colective, prin contractul colectiv și prin cel individual de muncă nu se prevede altfel."

și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003

"(2) Contractul individual de muncă poate fi suspendat din inițiativa angajatorului:

c) în alte cazuri prevăzute de legislație",

în redacția în vigoare la data întocmirii prezentei sesizări, contravin prevederilor articolelor 4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

16. Cu privire la admisibilitatea excepției de neconstituționalitate

16.1. Având în vedere faptul că excepția de neconstituționalitate constituie o procedură de inițiere de instanța de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau a altui act normativ cu normele constituționale, ea reflectă existența raportului tripartit între partea aflată în proces, instanța de judecată în fața căreia se invocă neconstituționalitatea, și Curtea Constituțională, menită să soluționeze excepțiile de neconstituționalitate.

Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 09 februarie 2016 privind interpretarea articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, a fost prevăzută procedura de exercitare, de către Curtea Constituțională, a controlului constituționalității legilor, cu întrunirea cumulativă a condițiilor, raportate la speța cauzei:

1) este prezentă o incertitudine privind constituționalitatea legii. La caz, art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003 sunt normele care urmează a fi aplicate la examinarea cauzei aflate pe rolul Curții de Apel Chișinău;

2) potrivit articolului 135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, legea poate constitui obiect al excepției de neconstituționalitate;

3) excepția de neconstituționalitate este ridicată de către partea în proces, al căror drepturi și interese pot fi afectate prin aplicarea unei norme neconstituționale la examinarea cauzei. La caz, excepția de neconstituționalitate este ridicată de petiționar și partea apărării;

4) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale, care are ca obiect prevederea contestată.

16.2. Verificarea constituționalității normei contestate ține de competența exclusivă a Curții Constituționale. Instanța de judecată nu este în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât în cazul neîntinderii condițiilor menționate. Instanța de judecată, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea normelor, este obligată să sesizeze Curtea Constituțională.

Prin aceeași Hotărâre a Curții Constituționale, nr.2 din 09 februarie 2016, prin care s-a examinat sesizarea Curții Supreme de Justiție depusă la 09 decembrie 2015, în temeiul art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, art.25 lit.d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 alin.(1) lit.d) din Codul jurisdicției constituționale înalta Curtea a hotărât, că:

- în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelor Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

- excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

- sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea îndeplinirii condițiilor enumerate mai sus.

17. Cu privire la neconstituționalitatea art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003.

17.1 Prevederi relevante din Constituția Republicii Moldova:

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nicio lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 43 alin.(1)

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

Articolul 47 alin.(1)

Dreptul la asistență și protecție socială

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

17.2. Prevederi relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului:

Preambul

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei, (...) hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu

comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală, au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Obligația de a respecta drepturile omului

Înaltele Părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în titlul I al prezentei Convenții;

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Articolul 13

Dreptul la un recurs efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

17.3. Prevederi relevante ale Declarației Universale a Drepturilor Omului;

Articolul 8

Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin Constituție sau lege.

Articolul 23 alin.(1)

Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului.

17.4. Prevederi relevante ale Pactului internațional din 16.12.1966 cu privire la drepturile economice, sociale și culturale;

Articolul 6 alin.(1)

Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul la muncă ce cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o

muncă liber aleasă sau acceptată și vor lua măsuri potrivite pentru garantarea acestui drept.

Articolul 11 alin.(1)

Statele părți la prezentul Pact, recunoscând dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuință suficiente, precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență. Statele părți vor lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept și recunosc în acest scop importanța esențială a unei cooperări internaționale liber consimțite.

17.5. Prevederi relevante din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene;

Articolul 15 alin.(1)

Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă

Orice persoană are dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber.

17.6. Prevederi relevante din Codul de procedură penală:

Articolul 1

Noțiunea și scopul procesului penal

(1)...

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”.

Articolul 2

Legea procesuală penală

(1)...

(2)...

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nicio lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

(4)...

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivând hotărârea sa și informând despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(7) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

Articolul 8.

Prezumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuیتului, învinuitului, inculpatului.

Articolul 9.

Egalitatea în fața legii și a autorităților

(1) Toți sunt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

(2) Condițiile speciale de urmărire penală și judecare față de anumite categorii de persoane care beneficiază, conform legii, de un anumit grad de imunitate se asigură în baza prevederilor Constituției, tratatelor internaționale, prezentului cod și altor legi.

Articolul 10.

Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sunt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(2) Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de prezentul cod.

(3) În desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană.

(3/1) Sarcina probațiunii neaplicării torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante îi revine autorității în a cărei custodie se află persoana privată de libertate, plasată la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori consimțământul său tacit.

(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

(5) Prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

Articolul 197

Alte măsuri procesuale de constrângere

(1) În scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei și executarea sentinței, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul de instrucție sau instanța, conform competenței, sunt în drept

să aplice față de bănuit, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrângere, cum ar fi:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) suspendarea provizorie din funcție;**
- 4) măsuri asiguratorii în vederea reparării prejudiciului cauzat de infracțiune;
- 5) măsuri asiguratorii în vederea garantării executării pedepsei amenzii.

(2) În cazurile prevăzute de prezentul cod, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să aplice față de partea vătămată, martor, precum și față de alte persoane participante la proces următoarele măsuri procesuale de constrângere:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) amenda judiciară (se aplică doar de către instanță).

Articolul 200

Suspendarea provizorie din funcție

(1) Suspendarea provizorie din funcție constă în interzicerea provizorie motivată învinuitului, inculpatului de a exercita atribuțiile de serviciu sau de a realiza activități cu care acesta se ocupă sau le efectuează în interesul serviciului public.

(2) Persoanei suspendate provizoriu din funcție i se întrerupe remunerarea muncii, însă perioada de timp pentru care persoana a fost suspendată provizoriu din funcție în calitate de măsură procesuală de constrângere se ia în calcul în vechimea generală de muncă.

(3) Suspendarea provizorie din funcție o decide administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul, în condițiile legii, la demersul procurorului care conduce, sau, după caz, efectuează nemijlocit urmărirea penală. Hotărârea administrației instituției de suspendare din funcție poate fi atacată la judecătorul de instrucție.

17.7. Prevederi relevante din Codul muncii:

Capitolul IV

SUSPENDAREA CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ

Articolul 75

Noțiuni generale

(1) Suspendarea contractului individual de muncă poate interveni în circumstanțe ce nu depind de voința părților, prin acordul părților sau la inițiativa uneia dintre părți.

(2) Suspendarea contractului individual de muncă presupune suspendarea prestării muncii de către salariat și a plății drepturilor salariale (salariu, sporuri, alte plăți) de către angajator.

(3) Pe toată durata suspendării contractului individual de muncă, drepturile și obligațiile părților, în afară de cele prevăzute la alin.(2), continuă să existe dacă prin actele normative în vigoare, prin convențiile colective, prin contractul colectiv și prin cel individual de muncă nu se prevede altfel.

(4) Suspendarea contractului individual de muncă și reluarea activității de muncă, cu excepția cazurilor prevăzute la art.76 lit.a), b) și d) și art.78 alin.(1) lit.d¹) și e), se face prin ordinul (dispoziția, decizia, hotărârea) angajatorului, care se aduce la cunoștința salariatului, sub semnătură sau prin altă modalitate care permite confirmarea recepționării/înștiințării, cel târziu la data suspendării contractului individual de muncă sau a reluării activității de muncă.

Articolul 76

Suspendarea contractului individual de muncă în circumstanțe ce nu depind de voința părților

Contractul individual de muncă se suspendă în circumstanțe ce nu depind de voința părților în caz de:

- a) concediu de maternitate;
- b) boală sau traumatism;
- d) instituire a carantinei, în baza certificatului de concediu medical, eliberat salariatului conform legislației;
- e) încorporarea în serviciul militar în termen, în serviciul militar cu termen redus sau în serviciul civil;
- f) forță majoră, confirmată în modul stabilit, ce nu impune încetarea raporturilor de muncă;
- g) trimitere în instanța de judecată a dosarului penal privind comiterea de către salariat a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, pînă la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești;
- h) omitere, din vina salariatului, a termenului de trecere a controlului medical;
- i) depistare, conform documentului medical (certificat/adeverință/act etc.), eliberat de autoritatea (instituția) medicală competentă, a contraindicațiilor care nu permit îndeplinirea muncii specificate în contractul individual de muncă;
- j) cerere a organelor de control sau de drept, conform legislației în vigoare;
- k) prezentare la locul de muncă în stare de ebrietate alcoolică, în stare cauzată de substanțe stupefiante sau toxice, constatată prin certificatul eliberat de instituția medicală competentă sau prin actul comisiei formate dintr-un număr egal de reprezentanți ai angajatorului și ai salariaților;
- l) aflare în grevă, declarată conform prezentului cod;
- m) stabilire pe termen determinat a gradului de dizabilitate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale; precum și
- n) în alte cazuri prevăzute de legislația în vigoare.

Articolul 78
Suspendarea contractului individual de muncă
la inițiativa uneia dintre părți

(1) Contractul individual de muncă se suspendă din inițiativa salariatului în caz de:

- a) concediu pentru îngrijirea copilului în vîrstă de până la 4 ani;
- b) concediu pentru îngrijirea unui membru bolnav al familiei cu durata de până la doi ani, conform certificatului medical;
- b¹) concediu pentru îngrijirea copilului cu dizabilități cu durata de până la 2 ani;
- c) urmare a unui curs de formare profesională în afara unității, potrivit art.214 alin.(3);
- d) ocupare a unei funcții electivă în autoritățile publice, în organele sindicale sau în cele patronale;
- d¹) neachitare sau achitare parțială, cel puțin 2 luni consecutive, a salariului sau a altor plăți obligatorii;
- e) condiții de muncă nesatisfăcătoare din punctul de vedere al protecției muncii; precum și
- f) din alte motive prevăzute de legislație.

(2) Contractul individual de muncă poate fi suspendat din inițiativa angajatorului:

- a) pe durata anchetei de serviciu, efectuate în condițiile prezentului cod;
- c) în alte cazuri prevăzute de legislație.

(3) În cazurile prevăzute la alin.(1) lit.d¹) și e), salariatul este obligat să comunice în scris angajatorului data suspendării contractului individual de muncă.

(4) Angajatorul nu este în drept să angajeze alți salariați pentru a-i înlocui pe acei ale căror contracte individuale de muncă au fost suspendate în temeiurile prevăzute la alin.(1) lit. d¹) și e).

(5) În cazurile de suspendare a contractului individual de muncă în temeiurile prevăzute la alin. (1) lit. d¹) și e), salariatul este obligat să-și reia activitatea de muncă în cel mult 3 zile lucrătoare de la momentul:

- a) înlăturării pericolului pentru viață sau sănătate;
- b) achitării salariului, altor plăți obligatorii sau informării despre transferul acestor plăți pe cardul bancar.

17.8. Prevederi relevante din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură:

Articolul 14
Incompatibilități

(1) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, precum și cu alte activități remunerate sau neremunerate.

(2) Prin derogare de la prevederile alin. (1), procurorul poate desfășura activități didactice, științifice și în organele colegiale din cadrul autorităților sau instituțiilor

publice. Regulile privind cumulul funcției cu aceste activități se stabilesc de către Consiliul Superior al Procurorilor.

Articolul 33

Asigurarea independenței procurorului

- (1) Independența procurorului este asigurată prin:
- a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuțiilor Procuraturii, a atribuțiilor și a competențelor procurorului în cadrul exercitării funcțiilor Procuraturii;
 - b) procedurile de numire, de suspendare și de eliberare din funcție;
 - c) inviolabilitatea lui;
 - d) discreția decizională a procurorului în exercițiul funcției, acordată prin lege;
 - e) stabilirea, prin lege, a interdicției privind imixtiunea altor persoane sau autorități în activitatea procurorului;
 - f) asigurarea mijloacelor adecvate pentru funcționarea Procuraturii, crearea condițiilor organizatorice și tehnice favorabile activității acesteia;
 - g) asigurarea materială și socială a procurorului;
 - h) alte măsuri prevăzute de lege.

Articolul 55

Suspendarea din funcție

(1) Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, pînă la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor.

(2) Procurorul este suspendat din funcție prin ordin al Procurorului General, fără implicarea Consiliului Superior al Procurorilor, atunci cînd i se acordă concediu de maternitate și concediu pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 6 ani. În celelalte cazuri prevăzute de lege, procurorul este suspendat din funcție prin ordin al Procurorului General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

(3) Suspendarea din funcție a procurorului în cazurile prevăzute la alin. (2) nu atrage anularea garanțiilor sociale.

(4) În cazul prevăzut la alin. (1), dacă nu a fost probată vinovăția procurorului sau dacă a fost pronunțată o sentință de achitare ori de încetare a procesului penal pe motiv de reabilitare, suspendarea din funcție încetează, iar procurorul este restabilit în toate drepturile anterioare.

(5) În cazurile prevăzute la alin. (2), la expirarea termenului de suspendare din funcție, procurorul preia funcția pe care a deținut-o pînă la suspendare sau, cu consimțămîntul lui, i se oferă o altă funcție de procuror echivalentă.

(6) Procurorul poate ataca hotărârea privind suspendarea sa din funcție în instanța de judecată în condițiile legii.

17.9. Prevederi relevante din Legea nr. 152 din 5 iulie 2012 cu privire la minimul de existență:

Articolul 1

Scopul și domeniul de aplicare

(1) Prezenta lege stabilește cadrul legal privind reglementarea garanțiilor minime de stat în domeniul veniturilor populației, în procesul de implementare a politicilor statului în domeniul social, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat. [...]

Articolul 3

Mărimea minimului de existență

(1) Mărimea minimului de existență include: a) mărimea valorică a coșului alimentar; b) cheltuielile pentru procurarea mărfurilor industriale și pentru achitarea serviciilor prestate populației; c) mărimea primelor și a contribuțiilor obligatorii. [...]

17.10. Prevederi relevante expuse de Curtea Constituțională în Hotărârea Înaltei Curți nr.6 din 03 martie 2016 (sesizarea nr.50g/2015) privind excepția de neconstituționalitate a articolului 53 lit.c)

din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și art.76 lit.g) din Codul Muncii (suspendarea raporturilor de serviciu)

Potrivit pct.2 al dispozitivului Hotărârii nr.6 din 03 martie 2016, Înalta Curte a hotărât neconstituționalitatea articolului 53 lit.c) din Legea nr.158 din 04 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, care ofereau autorității publice dreptul de a suspenda raporturile de serviciu până la remiterea cauzei în instanța de judecată.

17.11. Prevederi relevante expuse de Curtea Constituțională în Hotărârea Înaltei Curți din 16 iunie 2022 (sesizarea nr.18a/2021)

privind controlul constituționalității articolului 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, a articolului 27 alin. (2) din Legea nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, a Hotărârii Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real și a Hotărârii Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară (cuantumul salariului minim)

48. În al doilea rând, Curtea reiterează că caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform prevederilor articolului 47 din Constituție (a se vedea HCC nr. 27 din 20 decembrie 2011, § 43). Astfel, articolul 47 alin. (1) din Constituție prevede că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, incluzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

49. Curtea observă că textul „un nivel de trai decent” reprezintă un obiectiv social stabilit de Constituție, care trebuie realizat prin măsurile întreprinse de către autorități. Constituția lasă la discreția autorităților să decidă cu privire la măsurile care trebuie adoptate în vederea realizării unui nivel de trai decent. De asemenea, având în vedere că asigurarea unui nivel de trai decent este în strânsă legătură cu capacitățile economice ale statului, Curtea consideră că articolul 47 alin. (1) din Constituție nu stabilește un standard de viață care trebuie asigurat imediat de către autorități, ci admite o creștere treptată a acestui standard. Prin textul „orice om” se accentuează că de garanțiile traiului decent trebuie să beneficieze în mod nediscriminatoriu toate categoriile populației, inclusiv persoanele care primesc salariul minim. Totodată, textul „care să-i asigure [...] lui și familiei lui” presupune că autoritățile trebuie să aibă în vedere dacă cuantumul salariului minim stabilit persoanelor apte de muncă este suficient pentru un nivel de trai decent, având în vedere circumstanțele particulare ale acestuia, i.e. dacă cuantumul salariului minim asigură necesitățile de bază ale salariatului și, dacă este cazul, ale familiei sale.

***17.12. Prevederi relevante expuse de Curtea Constituțională
în Hotărârea Înaltei Curți nr.33g/2016 din 19 mai 2016
privind excepția de neconstituționalitate a articolului 191
din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar)***

Potrivit pct.2 al dispozitivului Hotărârii nr.33g/2016 din 19 mai 2016, Înalta Curte a hotărât neconstituționalitatea articolului 191 din Codul de procedură penală, în partea de ține de omisiunea de a reglementa termenul pentru care poate fi dispus controlul judiciar și durată maximă a acestei măsuri.

***17.13. Prevederi relevante expuse de Curtea Constituțională a României
în Decizia Înaltei Curți nr.279 din 23 aprilie 2015
privind excepția de neconstituționalitate a articolului 52 alin.1 lit.b)
din Codul Muncii (suspendarea contractului individual de muncă în situația
depunerii plângerii de către angajator împotriva angajatului)***

Potrivit pct.1 al dispozitivului Deciziei nr.279 din 23 aprilie 2015, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituționale prevederile art.52 alin.(1) lit.b) din Codul Muncii și a constatat că, în urma efectuării testului de proporționalitate vizând măsura restrângerii exercițiului dreptului la muncă, suspendarea contractului individual de muncă, ca efect al formulării unei plângeri penale de către angajator împotriva salariatului, nu se întrunește condiția caracterului proporțional, măsura fiind excesivă în raport cu obiectivul ce trebuie atins, astfel că dispozițiile Legii supuse controlului constituționalității sunt și, respectiv, au fost declarate neconstituționale.

***17.14. Prevederi relevante expuse de Curtea Constituțională a României
în Decizia Înaltei Curți nr.270 din 23 aprilie 2015***

***privind excepția de neconstituționalitate a art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice
(suspendarea din funcția de grefier)***

Potrivit dispozitivului Deciziei nr.270 din 23 aprilie 2015, Curtea Constituțională a României a **hotărât neconstituționalitatea** art.48 alin.(1) lit.a) din Legea nr.567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice, **stabilind** că și în cazul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea standardul de protecție, sub aspectul momentului de la care se ia măsura suspendării din funcție, trebuie să fie același, așa încât, în lumina dispozițiilor de procedură penală, și personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea se impune a fi suspendat din funcție la trimiterea în judecată, iar nu la punerea în mișcare a acțiunii penale.

17.15. La adoptarea art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, legiuitorul nu ținut cont de faptul că această prevedere aduce atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, este de menționat că există categorii sociale, așa cum sunt parlamentarii, marii demnitari ori funcționarii publici, care beneficiază de stabilitate în exercițiul funcției până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, respectiv până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată.

Un alt aspect prin prisma căruia urmează a fi verificată constituționalitatea art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, se referă la

lipsa unei reglementări a duratei maxime de aplicare a măsurii suspendării din funcție, în situația pornirii urmăririi penale împotriva angajatului-procuror.

Prin modalitățile de reglementare conținute în normele vizate, legiuitorul a depășit vădit atât previzibilitatea normei, cât și faptul că legile pot stabili drepturi și obligații care, însă, nu pot deroga de la garanțiile fundamentale, ele având doar rolul de transpunere a principiilor, drepturilor și libertăților cetățenilor statului.

17.16. Prevederile art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, în partea care prevăd suspendarea contractului individual de muncă, din inițiativa angajatorului, atunci când există temeiuri pentru a aprecia că activitatea ilicită a salariatului ar periclita interesele angajatorului, trebuie să se supună unor condiții care să asigure că această măsură nu are un caracter arbitrar, or, măsura prin care legea asigură angajatorului, posibilitatea de a dispune suspendarea contractului individual de muncă, are consecințe ample, asupra drepturilor procurorului-salariat și trebuie însoțită de garanția unei decizii obiective și temeinic fundamentate.

Astfel, spre deosebire de situația altor cazuri, când suspendarea operează, ca urmare a actelor emise de magistrați (judecători de instrucție), având un caracter obiectiv și imparțial între cel care desfășoară activitatea profesională și autoritatea din care face parte, suspendarea contractului de muncă conform art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, se poate dispune de către angajator, ca urmare a voinței acestuia, prin intermediul organului colegial- Consiliul Superior al Procurorilor, iar, în aceste condiții, respectarea garanțiilor de obiectivitate și de temeinicie ale deciziei de suspendare dispuse de angajator (la caz, Procurorul General) poate fi pusă sub semnul îndoielii, or deciziile angajatorului (la caz, Procurorul General) pot fi subiective și, uneori, chiar abuzive, mai ales în contextul raporturilor de muncă care, prin natura lor, presupun o subordonare ierarhică a procurorului-salariat față de angajator (Procurorul General), caracterizată prin executarea unei munci sub autoritatea angajatorului, care este în drept de a da indicații și directive, de a controla prestarea muncii și de a sancționa încălcările săvârșite de către angajat.

În contextul expus, consider că normele aplicate de angajator vizând măsura restrângerii exercițiului dreptului la muncă, suspendarea contractului individual de muncă, ca efect al pornirii urmăririi penale, recunoașterii în calitate de bănuț sau emiterii în privința procurorului a ordonanței de punere sub învinuire ori trimitere în instanța de judecată a dosarului penal privind comiterea de către procuror a unei infracțiuni incompatibile cu activitatea sa, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, nu întrunesc condiția caracterului proporțional și principiului prezumției de nevinovăție, măsura fiind excesivă, în raport cu obiectivul ce trebuie atins.

17.17. Un alt argument ce nu poate fi ignorat este Decizia Curții Constituționale a României nr.279 din 23.04.2015, prin care, într-o cauză civilă similară, Curtea Constituțională a României a constatat că, în urma efectuării testului de proporționalitate vizând măsura restrângerii exercițiului dreptului la muncă, suspendarea contractului individual de muncă, ca efect al formulării unei plângeri penale de către angajator împotriva salariatului, nu întrunește condiția caracterului proporțional, măsura fiind excesivă în raport cu obiectivul ce trebuie atins, astfel că dispozițiile ... (Legii supuse controlului constituționalității) sunt și, respectiv, au fost declarate neconstituționale.

17.18. Cu referire la încălcarea principiului constituțional al egalității, este de menționat că la acest moment angajatul-procuror poate fi suspendat de la pornirea urmăririi penale, iar funcționarii publici de la momentul trimiterii în judecată, în mod discriminatoriu, cu încălcarea principiului constituțional al egalității în fața legii prevăzut de art.16 din Constituție.

Astfel, angajatul-procuror se află în fața unei situații de discriminare ca urmare a necorelării Codului Muncii și a Legii cu privire la Procuratură, care au avut și au în continuare același scop, în acest caz, și anume protejarea imaginii instituției și a activităților desfășurate în cadrul acestora, atunci când există suspiciuni de natură gravă asupra angajaților săi.

Dispozițiile art.55 din Legea cu privire la Procuratură sunt neconcordante și cu dispozițiile Codului muncii și creează premisele unei evidente discriminări între angajați. Astfel, conform art.5 din Codul Muncii, în cadrul relațiilor de muncă funcționează principiul egalității de tratament față de toți salariații și angajatorii și, de asemenea, constituie discriminare indirectă actele și faptele întemeiate în mod aparent pe alte criterii, dar care produc efectele unei discriminări directe.

17.19. Prevederile legale, a căror excepție de neconstituționalitate se ridică, nu întrunesc testul de proporționalitate, conform căruia „orice măsură luată trebuie să fie *adekvată* — capabilă în mod obiectiv să conducă la îndeplinirea scopului, *necesară* — indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și *proporțională* — asigurând justul echilibru între interesele concrete, pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

În acest context, prevederile art.55 din Legea cu privire la Procuratură și articolul 76 lit.n) din Codul muncii, în partea care prevăd suspendarea contractului individual de muncă, din inițiativa angajatorului, atunci când există temeiuri pentru a aprecia că activitatea ilicită a salariatului ar periclita interesele angajatorului, trebuie să se supună unor condiții care să asigure că această măsură nu are un caracter arbitrar, or, măsura prin care legea asigură angajatorului, posibilitatea de a dispune suspendarea contractului individual de muncă, are consecințe ample, asupra drepturilor salariatului și trebuie însoțită de garanția unei decizii obiective și temeinic fundamentate.

Astfel, spre deosebire de situația altor cazuri, când suspendarea operează, ca urmare a actelor emise de magistrați (judecători de instrucție), având un caracter obiectiv și imparțial între cel care desfășoară activitatea profesională și autoritatea din care face parte, suspendarea contractului de muncă conform art.55 din Legea cu privire la Procuratură și articolul 76 litn) din Codul muncii, se poate dispune de către angajator, ca urmare a voinței acestuia, iar, în aceste condiții, respectarea garanțiilor de obiectivitate și de temeinicie ale deciziei de suspendare dispuse de angajator poate fi pusă sub semnul îndoielii, or deciziile angajatorului pot fi subiective și, uneori, chiar abuzive, mai ales în contextul raporturilor contractuale de muncă care, prin natura lor, presupun o subordonare a salariatului-procuror față de angajator, caracterizată prin executarea unei munci sub autoritatea angajatorului, care este în drept de a da ordine și indicații, de a controla prestarea muncii și de a sancționa încălcările săvârșite de către angajatul-procuror.

În contextul expus, se consideră că normele aplicate de angajator vizând măsura restrângerii exercitiului dreptului la muncă, suspendarea contractului individual de muncă, ca efect al pornirii urmăririi penale, recunoașterii în calitate de bănuït sau emiterii în privința angajatului-procuror a ordonanței de punere sub învinuire privind comiterea de către acesta a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, nu întrunesc condiția caracterului proporțional și principiului prezumției de nevinovăție, măsura fiind excesivă, în raport cu obiectivul ce trebuie atins.

17.20. Astfel, considerăm că, prin reglementările respective pentru care se solicită ridicarea excepției de neconstituționalitate, legiuitorul a neglijat normele tehnicii legislative, dar, art.5 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, a permis dispunerea prelungirii unei măsuri în privința unei persoane pe o perioadă incompatibilă cu conceptul termenului rezonabil de judecare a cauzei și aflării persoanei în limitele normale de fapt. Această situație, fiind mult mai generală după conținut, creează pentru persoană o situație de incertitudine, intrând în contradicție cu principiul previzibilității, motiv pentru care este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și art.21 din Constituție, care obligă autoritățile publice competente să asigure persoanei suspectate de săvârșirea unei infracțiuni toate garanțiile necesare apărării sale. Din esența celor expuse supra rezultă că norma de drept, al cărei constituționalitate se solicită a fi verificată, urmează a fi aplicată la soluționarea litigiului aflat pe rolul Curții de Apel Chișinău.

Conform art.4 alin.(1) din Constituție, Curtea Constituțională are obligația de a interpreta și aplica dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Prin normele procesual-penale, legislatorul a urmărit instituirea unui echilibru echitabil între aceste două mari sarcini ale procesului penal, pentru stabilirea adevărului și exercitarea unei justiții veritabile.

Instanțele judecătorești și organele de urmărire penală, care aplică normele procesual-penale, sunt obligate să activeze în așa mod, încât nicio persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată, sau supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrângere sau măsurilor preventive.

În acest sens, prin Hotărârea nr.26 din 23 noiembrie 2010, Înalta Curtea a reținut că: *"Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită, persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite, în caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile, într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează asupra obligației statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile."*

Art.134 din Constituție stabilește expres că Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova care garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separației puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Respectiv, prevederile art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003 pot stabili anumite restricții și obligații, care urmează să fie respectate de către persoana în privința căreia a fost aplicată suspendarea provizorie din funcție, până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată, fără a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă această măsură preventivă **în cursul unei urmăriri penale care poate dura ani de zile.**

Acest fapt generează o situație de incertitudine pentru persoanele față de care s-a aplicat instituția suspendării din funcție în procesul penal, în situația în care nu se pot angaja la o altă autoritate sau instituție, aceștia neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și a-și apăra drepturile procesuale.

17.21. La fel, această măsură nu este aplicată față de angajații-procurori așa cum este prevăzută de legislația procesual-penală, chiar dacă este prevăzută expres în lista măsurilor preventive, aplicarea acesteia cu concursul Consiliului Superior al Procurorilor rămânând neclară.

Consiliul Superior al Procurorilor nu este autoritatea judecătorească, și substituie în context judecătorul de instrucție.

Astfel, normele juridice care reglementează măsura suspendării din funcție trebuie să respecte anumite exigențe de stabilitate, previzibilitate și claritate, iar neîncadrarea duratei maxime pentru care poate aceasta să fie aplicată determină o stare de incertitudine juridică. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, consacrat de art.23 din Constituție, implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile.

Totodată, la pct.56 al Hotărârii nr.17 din 19 mai 2016, Înalta Curtea a concluzionat că instituirea de restricții de către organul de urmărire penală, fără a reglementa durata pentru care poate fi dispusă măsura preventivă, generează o situație de incertitudine pentru persoanele liberate provizoriu sub control judiciar, aceștia neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și a-și apăra drepturile procesuale. În concluzie, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art.191 din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa termenul pentru care poate fi dispus controlul judiciar și **durata maximă a acestei proceduri**.

Relevantă este și practica Curții Europene a Drepturilor Omului, care în *cauza Rolaru vs. România*, a concluzionat că *"o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanța de specialitate - să își corecteze conduita"*, iar în *cauza Sunday Times vs. Regatul Unit*, Curtea Europeană a decis că *"(...) cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat"*.

17.22. Analizând, din punct de vedere constituțional, natura măsurilor preventive, cât și măsura suspendării din funcție, se constată că acestea constituie ingerințe în dreptul fundamental al libertății individuale, prevăzut de art.43 din Constituție. Măsura suspendării din funcție reprezintă, de asemenea, o măsură intruzivă ce poate afecta și alte drepturi și libertăți fundamentale, respectiv viața familială și private, dreptul la un trai decent.

Este de reținut că drepturile fundamentale anterior enumerate nu sunt absolute prin natura lor, ele putând fi supuse unor limitări rezonabile printr-o reglementare etatică. Însă, în cauză, textele legale criticate, prin soluția legislativă promovată, nu reglementează cu privire la configurarea normativă a acestor drepturi, respectiv cu privire la stabilirea conținutului și limitelor acestora, ci se referă la o restrângere a exercitării drepturilor, situație în care se constată incidența în cauză a art.54 din Legea fundamentală și urmează a analiza dacă această restrângere este conformă cu prevederile acestui text constituțional.

Se constată că, din analiza acestui text constituțional, reies condițiile care trebuie îndeplinite pentru restrângerea exercițiilor unor drepturi sau libertăți, respectiv: domeniul să vizeze doar drepturile fundamentale, și nu orice drepturi subiective de natură legală sau convențională; restrângerea exercițiului acestor

drepturi să poată fi îndeplinită numai prin lege; restrângerea să poată opera numai dacă se impune și doar dacă este necesară într-o societate democratică; restrângerea să poată opera numai în una din ipotezele limitativ enumerate de art.54 din Constituție; restrângerea să fie proporțională cu cauza; restrângerea să fie nediscriminatorie; restrângerea să nu afecteze substanța dreptului.

Raportând condițiile arătate la prezenta cauză, este de menționat că ingerința generată de instituția suspendării din funcție vizează drepturi fundamentale, respectiv dreptul la muncă, dreptul la viață familială și privată, dreptul la muncă, la un trai decent, este reglementată de legislația procesual-penală și de alte legi, cu care vine în contradicție, fiind o măsură judiciară aplicabilă exclusiv în cursul urmăririi penale și al judecării, este discriminatorie și nu este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept.

Ingerința analizată nu este proporțională cu cauza care a determinat-o. În acest sens, se reține că aceasta nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, întrucât poate fi dispusă pentru o perioadă nelimitată de timp. Principiul proporționalității, astfel cum este reglementat în ipoteza particulară a art.54 din Constituție, presupune caracterul excepțional al restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, ceea ce implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar. Din moment ce autoritățile publice pot recurge la restrângerea exercițiului unor drepturi în lipsa unor alte soluții, pentru salvagardarea valorilor statului democratic, este logic ca această măsură gravă să înceteze de îndată ce a încetat și cauza care a provocat-o. Acesta este și sensul dat dispozițiilor art.54 din Legea fundamentală de către Curtea Constituțională, prin jurisprudența sa.

Respectiv, rezultă că omisiunea legiuitorului de a reglementa temeiul și durata maximă de acțiune a măsurii suspendării din funcție, inclusiv și etapa procesuală la care poate fi aplicată, constituie o omisiune a legiuitorului și o încălcare a principiului prezumției nevinovăției și a dreptului la muncă, etc.

De asemenea, la pct.61 al Hotărârii nr. 17 din 19 mai 2016, Înalta Curtea a reitarat că conținutul actului normativ trebuie să permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme. De asemenea, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

În jurisprudența sa, Înalta Curte a mai reiterat că persoana în privința căreia se desfășoară o procedură penală este în drept să beneficieze de o diligență, în special ce ține de examinarea cazului său. Astfel, previzibilitatea actului normativ este în strânsă legătură cu garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la rezultatul examinării cauzei (*cauza Nakhmanovich vs. Rusia, hotărârea din 02 martie 2006, § 89, cauza Hajbeyli vs. Azerbaidjan, hotărârea din 10 iulie 2008, § 51*). Înalta Curte a relevat că aplicarea de către autoritățile judiciare a măsurii

preventive neprivative de libertate, măsura care constituie o limitare a libertății persoanei, trebuie să respecte raportul de proporționalitate între măsura vizată și scopul urmărit prin dispunerea ei.

Corespunderea constituționalității prevederilor art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, urmează a fi analizată și prin prisma faptului, că norme similare care reglementează temeiurile și procedura aplicării altor măsuri preventive reglementează exact durata maximă a acestor. Astfel, potrivit art.186 alin.(6) Cod de procedură penală, în privința aceleiași fapte și aceleiași persoane, arestul poate fi aplicat, pentru ambele faze ale procesului penal, pe un termen de cel mult 12 luni cumulativ, până la pronunțarea sentinței de către instanța de fond.

Respectiv, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, Înalta Curte nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, *eo ipso* încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Or, Înalta Curte, în virtutea art.134 al Constituției, garantează supremația acesteia, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția.

V. CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

18. Prin prezenta sesizare, se solicită Curții Constituționale exercitarea controlului constituționalității și recunoașterea neconstituționalității prevederilor art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2) și (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, și anume:

art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură,
Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor.

art.75 alin.(2) și (3) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003:

(2) Suspendarea contractului individual de muncă presupune suspendarea prestării muncii de către salariat și a plății drepturilor salariale (salariu, sporuri, alte plăți) de către angajator.

(3) Pe toată durata suspendării contractului individual de muncă, drepturile și obligațiile părților, în afară de cele prevăzute la alin.(2), continuă să existe dacă prin actele normative în vigoare, prin convențiile colective, prin contractul colectiv și prin cel individual de muncă nu se prevede altfel.

Conform art.78 alin.(2) lit.c) din Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003:

(2) Contractul individual de muncă poate fi suspendat din inițiativa angajatorului:

c) în alte cazuri prevăzute de legislație.

în partea omisiunii legiuitorului **de a reglementa temeiul, condițiile și durata maximă** de aplicare a măsurii suspendării din funcție,

care contravine prevederilor art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

Lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, crează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clare și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, organul de urmărire penală, angajatorul sau instanța de judecată poate aplica această măsură – suspendarea din funcție, fiind în contradicție cu prevederile art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

De asemenea, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Cu privire la acest ultim aspect, este de menționat că există

categorii sociale, așa cum sunt parlamentarii, marii demnitari ori funcționarii publici, care beneficiază de stabilitate în exercițiul funcției până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, respectiv până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată.

VI. ALTE DATE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

19. Prevederile normelor contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei inițiată la cererea lui Raileanu Dumitru, aflată pe rolul Curții de Apel Chișinău, precum și a altei cauze, aflate pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, prin care a fost solicitată anularea în tot a ordinului Procurorului General interimar nr.413-p din 10 martie 2022 „Cu privire la suspendarea din funcție”, prin care s-a dispus suspendarea dlui Raileanu Dumitru, procuror în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, de la 10.03.2022, până la adoptarea unei hotărâri pe caz.

VII. LISTA DOCUMENTELOR

1. Cerere de chemare în judecată din 04.04.2022, aflată pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, pe 04 file;
2. ordinul Procurorului General interimar nr.413-p din 10 martie 2022 „Cu privire la suspendarea din funcție”, pe 01 file;

VIII. DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURĂ

Declar pe propria onoare că informațiile ce se conțin în prezenta sesizare sunt exacte și corespund adevărului.

Cu profund respect,

Autorul sesizării

Raileanu Dumitru

03 octombrie 2022

ÎN C H E I E R E

10 octombrie 2022

mun. Chișinău

Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ
al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții de Apel Chișinău

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul

Anatolie Minciuna

Judecători

Veronica Negru și Ecaterina Palanciuc

Grefier

Alin Andrieș

examinând în ședință publică cererea depusă de Dumitru Raileanu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată în cadrul examinării acțiunii în contencios administrativ la acțiunea depusă de către Dumitru Raileanu împotriva Consiliului Superior al Procurorilor, persoană terță Procuratura Generală, cu privire la anularea hotărârii Consiliului Superior al Procurorilor nr. 1-51/2022 din 04.03.2022 „Cu privire la demersul despre eliberarea acordului în vederea suspendării din funcție a unui procuror”,

c o n s t a t ă :

La 04 aprilie 2022, prin intermediul poștei electronice, Dumitru Raileanu, a înaintat acțiune în instanța de contencios administrativ împotriva Consiliului Superior al Procurorilor, cu privire la anularea hotărârii Consiliului Superior al Procurorilor nr. 1-51/2022 din 04.03.2022 „Cu privire la demersul despre eliberarea acordului în vederea suspendării din funcție a unui procuror”.

Întru susținerea acțiunii depuse, Dumitru Raileanu, a relatat că, actul administrativ menționat este neîntemeiat și ilegal, pasibil a fi anulat, deoarece nu respectă principiile procedurii administrative prevăzute de art.art.28-35 din Codul administrativ. Or, prin acesta se aduce atingere principiului independenței procurorului, prevăzut de art.3 alin.(5) din Legea nr.3 din 25.02.2016.

Susține reclamantul că, soluția adoptată prin actul administrativ contestat la caz, este neîntemeiată și ilegală, bazată exclusiv pe faptul înaintării lui Dumitru Raileanu a acuzației în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 327 alin. (3) din Codul penal. Întrucât, astfel de formulări generale nu pot fi considerate motivarea unui act administrativ, în circumstanțele în care vine în contradicție cu esența Legii nr.3 din 25.02.2016 „Cu privire la Procuratură”.

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2022, s-a atras în proces în calitate de persoană terță, Procuratura Generală.

La 03 octombrie 2022, în cadrul ședinței de judecată, Dumitru Raileanu, a înaintat cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, prin care a solicitat, ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, ce vin în contradicție cu prevederile art. art. 4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

Întru susținerea cererii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, a relatat reclamantul că, obiectul prezentei sesizări îl constituie efectuarea controlului constituționalității prevederilor art. 55 alin. (1) din Legea

33

cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, la care este prevăzut că, Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală poate fi suspendat din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor. Suspendarea contractului individual de muncă presupune suspendarea prestării muncii de către salariat și a plății drepturilor salariale (salariu, sporuri, alte plăți) de către angajator. Pe toată durata suspendării contractului individual de muncă, drepturile și obligațiile părților, în afară de cele prevăzute la alin.(2), continuă să existe dacă prin actele normative în vigoare, prin convențiile colective, prin contractul colectiv și prin cel individual de muncă nu se prevede altfel. Contractul individual de muncă poate fi suspendat din inițiativa angajatorului: c) în alte cazuri prevăzute de legislație ce vin în contradicție cu prevederile art. art. 4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova

Prin urmare, comunică reclamantul că, lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, creează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clară și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, organul de urmărire penală, angajatorul sau instanța de judecată poate aplica această măsură-suspendarea din funcție, fiind în contradicție cu prevederile art. art. 4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

De asemenea comunicând că, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Or, aceste reglementări cuprind un viciu de redactare, întrucât nu prevăd termenul până la care operează sau încetează măsura suspendării din funcție în situația pornirii urmăririi penale împotriva angajatului-procurorului.

Totodată, susține reclamantul că, prevederile art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, nu fac o claritate de procedură, or, omisiunea de reglementare a situațiilor de aplicabilitate, a duratei maxime a măsurilor date-suspendarea din funcție, vine în contradicție cu principiile constituționale, limitând drepturile și libertățile cetățeanului și ale participanților la procesul penal, lăsând concomitent autorităților un spațiu de manevră în ceea ce privește aplicarea arbitrară a legii.

Concomitent, susține reclamantul că, faza procesului penal în cadrul căreia poate fi aplicată instituția suspendării din funcție a procurorului, nu asigură garantarea respectării prevederilor constituționale ce țin de dreptul la muncă, corelat cu prezumția de nevinovăție, ceea ce la fel constituie o critică de neconstituționalitate.

Prin urmare, consideră reclamantul că, lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, creează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clare și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, organul de urmărire penală, angajatorul sau instanța de judecată poate aplica această măsură - suspendarea din funcție, fiind în contradicție cu prevederile art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R.Moldova.

De asemenea, dispozițiile de lege criticate aduc atingere dreptului la muncă, dreptului la un nivel de trai decent, prevederilor constituționale referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți, precum și celor privind interzicerea discriminării. Or, există categorii sociale, așa cum sunt parlamentarii, marii demnitari ori funcționarii publici, care beneficiază de stabilitate în exercițiul funcției până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, respectiv până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată.

În ședința de judecată, reclamantul Dumitru Raileanu, a pledat pentru admiterea cererii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, ce vin în contradicție cu prevederile art. 4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

Reprezentantul pârâtului, Consiliului Superior al Procurorilor, Iulian Gainaru, în ședința de judecată a lăsat la discreția instanței de judecată cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, atenționând că prevederile Codului Muncii nu au nici o tangență cu cauza examinată.

Persoana terță, Procuratura Generală, în ședința de judecată nu s-a prezentat, deși a fost legal citată.

Audiind participanții prezenți la proces, studiind materialele dosarului, analizând argumentele întru susținerea cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, consideră că cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, urmează a fi admisă din următoarele considerente.

La 19 iulie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Codul administrativ, act legislativ publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 17 august 2018, nr.309-320.

Art. 257 alin. (1) Codul administrativ, prevede că, actul legislativ a intrat în vigoare la 01 aprilie 2019.

Conform art. 195 Cod administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedură civilă, cu excepția art. 169-171.

În conformitate cu art.12¹ al.(1) și al.(2) CPC, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit. a) din Constituție;

- excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

- *prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;*

- nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale, având ca obiect prevederile contestate.

Conform art.135 al.(1) lit. a) din Constituție, Curtea Constituțională, exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Conform art. 4 din Constituție, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Art. 16 din Constituție, prevede că, respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. Toți cetățenii Republicii Moldova sânt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Conform art. 20 și art. 21 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție. Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

În conformitate cu art. 23 din Constituție, fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Art. 43 din Constituție, prevede că, orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului. Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămînal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice. Durata săptămînii de muncă este de cel mult 40 de ore. Dreptul la negocieri în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sînt garantate.

Conform art. 47 din Constituție, statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare. Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Art. 53 din Constituție, stabilește că, persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei. Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Conform art. 54 din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngerii decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Astfel, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ, reține că, conform normelor de drept enunțate, sesizarea Curții Constituționale este admisibilă numai în cazul în care actul administrativ este aplicat sau urmează a fi aplicat, în cauza concretă pe care o examinează.

Din materialele cauzei completul judiciar reține că, obiectul contenciosului administrativ este hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr. 1-51/2022 din 04.03.2022 „Cu privire la demersul despre eliberarea acordului în vederea suspendării din funcție a unui procuror”, prin care s-a hotărât admiterea demersului Procurorului General interimar și eliberarea acordului în vederea suspendării din funcția de procuror în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale a lui Dumitru Raileanu, făcând referire și la prevederile art.55 alin.(1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016.

În acest sens, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, reține că prin cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate s-a invocat neconstituționalitatea art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, prin prisma art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R.Moldova.

Conform art.6 al. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Conform art.13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

În această ordine de idei, reclamanta susține că, prevederile art.55 alin.(1) din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.75 alin.(2)- (3) și art.78 alin.(2) lit.c) din Codul muncii, sunt în contradicție cu prevederile art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R. Moldova, și respectiv sunt neconstituționale și aduc atingere drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei. Or, lipsa reglementărilor necesare, care să asigure stabilirea exhaustivă a tuturor cazurilor prevăzute de legislație, creează un spațiu, din care nu rezultă condițiile de aplicabilitate clară și ale unei dimensiuni de timp, în care autoritatea competentă, organul de urmărire penală, angajatorul sau instanța de judecată poate aplica această măsură-suspendarea din funcție, fiind în contradicție cu prevederile normelor legale nominalizate.

Analizând argumentele și solicitările privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în fața Curții Constituționale în vederea declarării neconstituțională a dispoziției art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, prin prisma art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R.Moldova, verificând întrunirea condițiilor invocate în art.12¹ al.(2) CPC în cererea înaintată de către Dumitru Raileanu, în cadrul examinării acțiunii în contencios administrativ la acțiunea înaintată de către Dumitru Raileanu împotriva Consiliului Superior al Procurorilor, persoană terță Procuratura Generală, cu privire la anularea hotărârii Consiliului Superior al Procurorilor nr. 1-51/2022 din 04.03.2022 „Cu privire la demersul despre eliberarea acordului în vederea suspendării din funcție a unui procuror”, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel

37

Chișinău, stabilește că cererea întrunește condițiile menționate și urmează a fi admisă cu expedierea în adresa Curții Constituționale a Republicii Moldova a sesizării formulate de către Dumitru Raileanu, privind excepția de neconstituționalitate întru verificarea constituționalității dispoziției art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, prin prisma art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R. Moldova.

În conformitate cu prevederile art.12¹ al.(3) CPC, art.230 Cod administrativ, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău,-

d i s p u n e:

Se admite cererea formulată de către Dumitru Raileanu, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea declarării neconstituțională a dispoziției art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, prin prisma art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R. Moldova.

Se expediază în adresa Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea formulată de către Dumitru Raileanu, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea declarării neconstituțională a dispoziției art. 55 alin. (1) din Legea cu privire la procuratură nr. 3 din 25.02.2016, art. 75 alin. (2)-(3) și art. 78 alin. (2) lit. c) din Codul muncii, prin prisma art.art.4, 16, 20, 21, 23, 43, 47, 53 și 54 din Constituția R. Moldova.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Judecător

Judecător

Anatolie Minciuna

Veronica Negru

Ecaterina Palanciuc

Copia corespunde originalului
Judecător Palanciuc Ecaterina

